

Az új Ptk. Családjogi Könyvének rendelkezései

II. RÉSZ: SZÜLŐI FELELŐSSÉG, ÖRÖKBEFOGADÁS, GYÁMSÁG, GYERMEKTARTÁS*

A szülői státusz keletkezése: leszármazáson alapuló rokoni kapcsolat

A Családjogi Könyv számos tekintetben pontosítja azt, hogy miként keletkezik a szülői jogállás az anya és az apa oldalán, illetve – hagyományosan – ettől elkülönülten rendezi az örökbefogadás kérdéskörét. Az anya vonatkozásában rögzítésre kerül, hogy a gyermek anyja az a nő, aki megszülte. Ezt a határozott pontosítást az asszisztált humánreprodukciós eljárások igénybevétele is indokolja, tekintettel arra, hogy ezen eljárások számos esetében, ahol a petesejt donortól származik, a gyermeket megszüülő nő és a gyermek között genetikai kapcsolat nincs.

Az apaság vonatkozásában az *apasági vélelem rendszere tisztább* és világosabb lett: apai jogállást első helyen továbbra is az anya házassága keletkeztet a férj javára, ezt követően és élettársak – ténylegesen együttélő, mással házassági kötelékben nem álló férfi és nő – emberi reprodukcióra irányuló részvétele keletkeztet apaságot az élettárs férfi javára. Amennyiben egyik eset sem áll fenn, illetve az apaság vélelme megdőlt, a gyermek apjának azt a férfit kell tekinteni, aki a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal a magáénak ismerte el; végső eszköz pedig az apaság bírósági úton történő megállapítása. Az apaság vélelmének megdőntése körében az új megoldások egyike a *nemperes eljárásban történő megdöntés lehetősége*. Erre akkor van mód, ha az apai vélelem az anya férjével szemben áll fenn, a házastársak életközössége azonban legalább háromszáz napja megszűnt és az a férfi, akitől a gyermek valójában származik, a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal a magáénak szeretné elismerni. A rendelkezés számol azzal a nem ritka helyzettel, amikor a házasság kötelékként még fennáll, de a házassági életközösség már megszakadt.

Az örökbefogadás

Mind az örökbefogadás létrejöttével kapcsolatos, mind az örökbefogadó oldalán fennálló követelmények azt a célt szolgálják, hogy ez az intézmény minél teljesebben szolgálhassa a kiskorú gyermek érdekének megvalósulását. Az örökbefogadás célja továbbra is a gyermek és az örökbe-

Szeibert Orsolya PhD, ELTE ÁJK, Polgári Jogi Tanszék

fogadó szülők, illetve az örökbefogadók rokoni közötti rokoni kapcsolat létrehozása annak biztosítása érdekében, hogy a gyermek családban nevelkedhessen. A gyámhatóság akkor engedélyezi az örökbefogadást, ha az a *kiskorú gyermek érdekét szolgálja*; ez utóbbi teljesülését szolgálja az örökbefogadás általános feltételei körében a *gyermek nevelésében a folyamatosság biztosítása*, továbbá az, hogy a tizennegyedik évét betöltött, korlátozottan cselekvőképes kiskorú gyermeknek az örökbefogadáshoz történő beleegyezésére feltétlenül szükség van, amennyiben pedig a gyermek alacsonyabb életkorú ugyan, de ítélőképességgel rendelkezik, véleményét meg kell hallgatni és azt megfelelő súlyjal figyelembe kell venni.

A Családjogi Könyv – továbbra is – *különbséget tesz attól függően, hogy a gyermeket rokon, illetve a szülő házastársa fogadja örökbe vagy idegen gyermek kerül örökbefogadással a családba*. Míg ez utóbbi esetben a gyermek és az örökbefogadó szülő, illetve szülők közötti különbségnek is jelentősége van – a huszonötödik életévét betöltő örökbefogadónak legalább tizenhat, legfeljebb negyvenöt évvel idősebbnek kell lennie –, addig ettől rokoni, házastársi örökbefogadásnál el kell tekinteni. Hasonlóképpen, míg az örökbefogadásra való alkalmasságot a gyámhatóság főszabályként előzetes eljárás során állapítja meg, addig rokoni, házastársi örökbefogadás megvalósulásakor erre az örök-

A lap előző, 2013. évi július–augusztusi számában az új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvének a családjogi alapelvekre, a házasságra – a házasság érvénytelenségére, felbontására, a házastársak vagyoni viszonyaira –, valamint az élettársakra vonatkozó változásait tekintettük át.

Az alábbiakban a rokonság és gyámság nagy témakörébe tartozó részekkel foglalkozunk.

befogadás engedélyezése iránti eljárásban kerül sor (s ez utóbbi vonatkozik arra a helyzetre is, ha az adott személy a szülő hozzájárulásával legalább egy éve saját háztartásában neveli a gyermeket). Az örökbefogadás előtti – főszabályként kötelező – gondozás (amelynek megfelelően az örökbe fogadni szándékozó személynek legalább egy hónapig a saját háztartásában kell gondozni a gyermeket) is mellőzhető például akkor, ha az örökbefogadó személy a gyermek vér szerinti szülőjének házastársa. Annak a ténynek, hogy a gyermeket rokon fogadta örökbe – ha ez a rokon egyenesági felmenő rokon, testvér vagy az egyenesági felmenő rokon leszármazója – öröklési jogi szempontból is jelentősége van, az örökbefogadott gyermeknek és a vér szerinti rokonoknak a leszármazásból eredő törvényes öröklési jogi kapcsolata is fennmarad.

A Családjogi Könyv a jelenlegi szabályozásnál tisztább módon *határozza el egymástól a nyílt és a titkos örökbefogadást. Nyílt örökbefogadás esetén a vér szerinti szülő általa ismert személy tekintetében járul hozzá gyermeke örökbefogadásához*. Új azonban az a rendelkezés, mely szerint a szülő ezt a hozzájáruló nyilatkozatot visszavonhatja, s erre a gyermek születésétől számított hat hét áll rendelkezésére, s a nyilatkozat visszavonása azzal a céllal történhet, hogy ő maga vagy a gyermek más hozzátartozója kívánja a gyermeket nevelni. *Titkos örökbefogadás esetén a szülő hozzájárul ugyan az örökbefogadáshoz, de olyan módon, hogy az örökbefogadó személyét, illetve személyi adatait nem ismeri, vagy –*

* A cikk az OTKA PD 83548. ny. számú kutatásának keretében készült.

és ez a titkos örökbefogadás másik nagy esetköre – nincs szükség a hozzájárulására. Ez utóbbi természetesen csak törvényben pontosan meghatározott esetekben valósulhat meg, hiszen az örökbefogadás a szülő alapvető jogait érinti, és ezektől megfosztani csak garanciális rendelkezések keretei között lehet. Azoknak az eseteknek a köre, amikor a szülő hozzájárulására nincs szükség, a hatályos Csjt.-ben foglaltakkal összevetve nem változott, ugyanakkor, míg az átmeneti nevelésbe vett gyermek örökre fogadhatóvá nyilvánítása alaprendelkezéseit tekintve a Családjogi Könyvben a Csjt. rendelkezéseit követi, utalunk arra, hogy a szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról szóló 2013. évi XXVII. törvény 2014. január 1-jei hatállyal *egységesítette a nevelésbe vétel két formáját*. A gyermekvédelmi jogszabályok ennek megfelelően nem átmeneti nevelésbe vételről és tartós nevelésbe vételtől rendelkeznek majd, hanem – egységes – nevelésbe vételi eljárásról.

A *gyámhatóság feladatai továbbra is sokrétűek* és érintik az örökbefogadási eljárás valamennyi fázisát: a gyámhatóság megállapítja az örökbefogadásra való alkalmasságot, lefolytatja az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárást, engedélyezi az örökbefogadást, ha valamennyi követelmény és feltétel teljesül, s amennyiben a felek kölcsönösen kérik az örökbefogadás felbontását, a gyámhatóság hatáskörébe tartozik ennek elbírálása. Emellett *más szervekre, szervezetekre is telepít – részben új – hatásköröket* a Családjogi Könyv: a nyílt örökbefogadás (a rokoni, illetve házastársi örökbefogadás kivételével) a területi gyermekvédelmi szakszolgálat vagy örökbefogadást elősegítő szervezet közreműködésével jöhet majd kizárólag létre. Emellett az utánkötés meghonosodása érdekében előírja a Családjogi Könyv, hogy jogszabályban meghatározott szervezet vagy a területi gyermekvédelmi szakszolgálat az örökbefogadást engedélyező határozat jogerőre emelkedésétől számított legfeljebb öt évig figyelemmel kíséri és segíti a gyermek örökbefogadás utáni helyzetét, életkörülményeinek alakulását.

A szülői felelősség – szülői felügyelet tartalma, elemei

A szülői felügyelet kérdéskörét a Családjogi Könyv részletesen szabályozza olyan módon, hogy még inkább tekintetbe vegye a gyermek érdekének minél teljesebb érvényesülését. A szabályozás új struktúrát is kapott, amelynek keretei között először a szülői felügyelet általános szabályai kerülnek megfogalmazásra, ezt követi a szülői felügyelet tartalmának részletezése, majd a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése. Noha az együttélő szülők által gyakorolt szülői felügyelet is ennek keretei között kap helyet, a hangsúly – értelemszerűen – a különélő szülők szülői felügyeleti jogának gyakorlására, ennek rendezésére esik. Ugyanitt kap helyet – új, önálló szerkezeti egységben – a különélő szülő jogainak és kötelezettségeinek szabályozása,

amely természetesen érinti mind a gyermeket, mind a gyermeket gondozó szülő helyzetét, jogait és kötelezettségeit.

A *szülői felügyelet tartalmi elemei közé tartozik* a gyermek nevének meghatározása, gondozása, nevelése, tartózkodási helyének meghatározása, vagyonának kezelése, törvényes képviselője, továbbá a gyámnevezés és a gyámságból való kizárás. Bár a Családjogi Könyv a fentiek mint részjogosítványokat határozza meg, legtöbb feladat vonatkozásában elsősorban kötelezettségről van szó, amelyek a másik oldalról természetesen jogokként is jelentkeznek.

Ehelyütt kerül rendezésre a *gyermek nevének* – családi nevének és utónevének – meghatározása. Alapvető változás, hogy míg jelenleg a gyámhatóság hivatalból intézkedik a képzelt apa megállapítása iránt, ha a gyermek családi jogállása hároméves koráig nem rendeződik, addig a Családjogi Könyv az anya számára nagyobb autonómiát biztosít: a képzelt személy apaként történő bejegyzését az anya kezdeményezheti. Amennyiben erre a gyermek nagykorúságáig nem került sor, a gyermek kérheti, hogy a születési anyakönyvbe apjaként képzelt személyt jegyezzék be, ugyanakkor kezdeményezheti azt is, hogy a képzelt apa nevével töröljék. *A gyermek gondozása-nevelése* körében szintén fennmaradnak a gyámhatósági feladatok: a tizenhatodik évét betöltött gyermek a szülők lakóhelyét vagy a szülők által kijelölt tartózkodási helyét a szülők beleegyezése nélkül elhagyhatja, amennyiben ehhez a gyámhatóság hozzájárul; s amennyiben vita van a szülők és a gyermek között az életpálya kijelölésével, a taníttatással, az iskola megválasztásával kapcsolatban, a gyámhatóság rendelkezik döntési kompetenciával. *A gyermek vagyonának kezelése* körében is számos gyámhatósági feladat lehetséges: ha a gyermeknek juttatott vagyont a szülők nem kezelhetik, a gyámhatóság rendel ki gyámot – ún. vagyonkezelő gyámot – a vagyon kezelése érdekében, amennyiben pedig indokolt, a gyámhatóság a szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők közül kijelölheti azt a szülőt, aki a gyermek vagyonának kezelője lesz. Noha a kodifikációs folyamat kezdetén megfogalmazódott az az igény, hogy a gyámhatóság ne rendelkezzen túlzott kontrollal a szülők gyermekkel kapcsolatos – például és egyúttal különösen vagyonkezelői – tevékenysége felett, azzal minden esetben számolni kell, hogy a szülők nem úgy járnak el, ahogy az a gyermek érdekében indokolt lenne. Ennek megfelelően a szülők vagy bármelyik szülő vagyonkezelési kötelezettségének megsértése esetén a gyámhatóság (egyebek között) elrendelheti a gyermek pénzének a gyámhatóság részére történő átadását. *A törvényes képviselő körében új rendelkezés*, hogy a gyámhatóság a gyermek képviselője érdekében – amennyiben a szülő érdekelletét miatt nem járhat el – nem eseti gondnokot, hanem eseti gyámot rendel. A Családjogi Könyv következetesen végigviszi azt a megközelítést, hogy miután a gyermek – szülői felügyelet hiányában – nem gondnokság, hanem gyámság alatt áll, az alkalmi eljárás is a gyámság rendszerére épül.

A különélő szülő szülői felügyeleti joga

A szülői felügyeletet a szülők, ha együtt élnek, közösen gyakorolják, s ebben a tekintetben nincs jelentősége annak, hogy házas társakként vagy élettársakként élnek-e együtt, s amíg a különélő szülők nem rendezték a szülői felügyelet gyakorlásának módját vagy gyámhatóság, bíróság ebben a kérdésben nem döntött, addig a szülői felügyelet továbbra is mindkét szülőt megilleti, azaz gyakorlása közösen történik. *A rendezés módja elsődlegesen a szülők megállapodásán alapszik*, s a Családjogi Könyv ebben a kérdésben is nagyobb szabadságot kíván adni a szülőknek, annak érdekében, hogy minél inkább egyedi körülményeikhez igazítsák a szülői felügyelettel együtt járó jogokat, kötelezettségeket, feladatokat. A különélő szülők megállapodhatnak a szülői felügyelet közös gyakorlásában, megoszthatják egymás között a jogokat és kötelezettségeket, továbbá úgy is rendezhetik a helyzetet, hogy egyikük gyakorolja teljes körűen a szülői felügyeletet.

Alapvető változást deklarált a Családjogi Könyv azáltal, hogy a *mai értelemben vett gyermekelhelyezés kifejezés alkalmazási körét megváltoztatja*. Ma akár a különélő szülőknek, akár (hivatalból, illetve kérelemre) a bíróságnak arról kell döntenie, hogy a gyermek melyik szülőnél kerül elhelyezésre. A Családjogi Könyv a gyermekelhelyezést arra az esetre tartja fenn és egyúttal korlátozza, amikor a mindkét szülő alkalmatlan a gyermek nevelésére, illetve a szülői felügyeleti jogok részükre történő biztosítása a gyermek érdekét veszélyeztetné, s így a gyermek feletti gondozási-nevelési feladatokat, s egyúttal a vagyonkezelés, törvényes képviselő feladatát harmadik személyre bízta. Ekkor ma is és a Családjogi Könyv fogalomkörében is a gyermek harmadik személyénél való elhelyezéséről van szó.

A *közös szülői felügyelet* a különélő szülők esetében a fentiek értelmében lehetséges megoldás, de különélő szülők esetén a szülői felügyelet közös gyakorlása csak megállapodás alapján maradhat fenn, azaz a bíróság hivatalból nem rendelheti el. A Családjogi Könyv hangsúlyozza, hogy biztosítani kell a gyermek kiegyensúlyozott életvitelét. Amennyiben a szülők között bármely, a gyermek életét érintő kérdésben vita van, a gyámhatósághoz fordulhatnak, s ez eltérést jelent, tekintve, hogy jelenleg erre a bíróság kompetenciája terjed ki.

Amennyiben a szülők között nem jön létre megállapodás, a bíróság dönt – kérelemre, illetve adott esetben hivatalból – abban a kérdésben, hogy melyik szülő gyakorolja a szülői felügyeleti jogokat. A döntés eredménye, azaz ha az egyik szülő mellett dönt a bíróság (ahogyan erre utaltunk), nem gyermekelhelyezés lesz, hanem olyan határozat, amelynek keretei között *az egyik szülőt ruházza fel a bíróság a szülői felügyelet teljes körű gyakorlásának jogával*. Ebben a helyzetben is azonban (s természetesen akkor is, ha a szülők állapotodnak meg így) a *gyermek életét érintő lényeges kérdésekben* közösen dönthetnek. A gyermek sorsát érintő lényeges kér-

dések körébe tartozik a gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a tartózkodási helyének meghatározása, amennyiben az nem azonos a gyermeket nevelő szülő tartózkodási helyével, a gyermek külföldi tartózkodási helyének kijelölése, ha a külföldön tartózkodás huzamos idejű vagy a letelepedés szándékával történik, továbbá a gyermek iskolájának, életpályájának kijelölése, s az állampolgárság megváltoztatása. Vita esetén ezekre a kérdésekre is kiterjed a gyámhatóság döntési jogköre.

A különélő szülő és a gyermek kapcsolattartása

A kapcsolattartás mind a különélő szülő, mind a gyermek oldalán határozott védelmet élvező jog, amelynek következményeként a szülő főszabályként akkor is jogosult és köteles gyermekével kapcsolatban tartani, ha a szülői felügyeleti joga szünetel. Kivételesen az a szülő is feljogosítható a kapcsolattartásra, akinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, aki hozzájárult ahhoz, hogy gyermekét a másik szülő házastársa örökbe fogadja, illetve akinek azért szünetel a szülői felügyeleti joga, mert a gyermeket egészségügyi intézmény arra kijelölt helyén hagyta annak érdekében, hogy más nevelje fel. A kapcsolattartás kérdésében való döntést illetően a Családjogi Könyv – ésszerűségi okokból – nem változtat azon a helyzeten, hogy erre *mind a bíróságnak, mind a gyámhatóságnak kiterjed a hatásköre*; a gyámhatóság akkor jár el, ha nincs folyamatban házassági vagy szülői felügyelet rendezése iránti per. A kapcsolattartási jog indokolt esetben korlátozható, illetve megvonható, a végrehajtás pedig valamennyi esetben – továbbra is – a gyámhatóság feladata.

A szülők közötti együttműködést, kölcsönös tájékoztatás kötelezettségét számos kérdésben rendezi és megköveteli a Családjogi Könyv, nincs ez másként a kapcsolattartás tekintetében sem. A szülőknek egymás családi életét is tisztelőben kell tartaniuk, s a szülői felügyelet kérdéseiben egymást tájékoztatniuk kell. Az informálás kötelezettsége kiterjed a kapcsolattartás során előállt helyzetekre is: a kapcsolattartás elmaradásáról, az azt akadályozó körülményekről az érintett szülőnek a másik szülőt mihamarabb, késedelem nélkül tájékoztatnia kell.

A gyámság

A szülői felügyelet alatt nem álló kiskorú gyámság alá kerül, s a gyámot a gyámhatóság hivatalból rendeli ki. Miután a jövőre hatályba lépő Ptk.-ban, és így a Családjogi Könyvben is valamennyi paragrafus címet kapott, világosan elhatárolhatóak a gyermeket érintő és gyámságot maga után vonó helyzetek, illetve az, hogy milyen módon történik a gyámrendelés és ki látja el azt a feladatot. Amennyiben a szülő előre gondoskodott erről és közokiratban vagy végrendeletben gyámot nevezett meg, a gyámhatóság elsősorban ezt a személyt köteles gyámként kirendelni. Amennyiben *nevezett gyám* nincs vagy va-

lamely kizáró ok fennáll, *rendelt gyám* fogja a gyámi feladatokat ellátni: a gyámhatóság az erre alkalmas közeli hozzátartozók közül választ, ennek hiányában más hozzátartozó, illetve erre alkalmas személy gyámul rendelésére kerül sor. *Köteles a gyámhatóság gyámul rendelni* azt a személyt, akinél a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték, akinél mint harmadik személynél a bíróság helyezte el a gyermeket, illetve aki őt családba fogadta. A gyám a Családjogi Könyvben meghatározott feladatkörökét tekintve a szülő feladatkörét látja el, bár ez nem jelenti a két jogi helyzet azonosságát. A gyám nem csak vagyonkezelő és törvényes képviselő, hanem a gyermek gondozója és nevelője is.

A Családjogi Könyv a *gyermekvédelmi gyámság* intézményét is rendezi, ezzel kapcsolatban azonban utalni kell a 2012 végén elfogadott 2012. évi CXCV. törvény rendelkezéseire, amely az említett gyámi feladatokat a gyermekvédelmi gyámság alá tartozó gyermekek tekintetében megosztja. 2014 januárjától ezen gyermekekre nézve a gondozási feladatokat továbbra is a nevelőszülő, a gyermekotthon fogja ellátni, ugyanakkor a törvényes képviselő és a vagyonkezelés joga és kötelezettsége a gyermekvédelmi gyámot fogja illetni és terhelni, akit a 2012. évi CXCV. törvény indokolása a gyermekvédelmi szakellátás új szereplőjének nevez meg. A nevelőszülő törvényben meghatározott feltételek mellett, kivételesen láthatja el a gyermekvédelmi gyám feladatait.

A gyermektartás

Mind a *kiskorú gyermek* tartása, mind a *továbbtanuló nagykorú gyermek* tartása mögött háttérszabályokként állnak a rokontartásra vonatkozó kibővült, új elvek mentén strukturált rendelkezések, amely utóbbiak egyúttal a házastársi és élettársi tartásnak is háttérrendelkezései. A kiskorú gyermek körébe nem csak a tizenharmadik évüket be nem töltött gyermekek tartoznak, hanem, amennyiben még középfokú oktatási intézményben tanulói, a huszadik évüket el nem ért gyermekek is. A továbbtanuló nagykorú gyermek esetén ilyen életkori határ nincs, ugyanakkor a huszonegyedik év betöltése utáni gyermek tartására a szülő csak kivételesen kötelezhető. A *rászorultságot* illetően a kiskorú gyermek rászorultságának vélelme kifejezetten megállapításra kerül; a továbbtanuló nagykorú gyermek rászorultsága az életpályára felkészítő tanulmányok folytatásának ténye mellett állhat fenn. A *tanulmányok folytatásával kapcsolatban* a Családjogi Könyv számos követelményt megfogalmaz, melyek az ítélkezési gyakorlatban – különös tekintettel az V. Polgári Elvi Döntésre tekintettel – következetesen alkalmazásra kerültek és kerülnek. A nagykorú gyermeknek a tanulmányait indokolt időn belül meg kell kezdenie, azokat lehetőleg megszakítás nélkül kell folytatnia, s tanulmányi és vizsgakötelezettségeinek rendszeresen eleget kell tennie. Míg a kiskorú gyermek a tartásra nem lehet *érdemtelen*, addig a továbbtanuló nagykorú gyermekkel szemben a Családjogi Könyv – életkorára tekintettel –

többfeltételeket támaszt. Az érdemtelen-ségre alapot adó általános szabályok mellett – melyek szerint érdemtelen-ségre adhat okot a súlyosan kifogásolható magatartás, illetve az olyan életvitel folytatása, amely miatt a tartás nem várható el – a nagykorú gyermek érdemtelen lehet akkor is, ha a kötelezettel való kapcsolattartást kellő indok nélkül elutasítja.

Az európai trendek érvényesülése a gyermek érdeke tekintetében; a gyermekkel fennálló tényleges, kvázi szülői kapcsolat jelentősége

A Családjogi Könyvnek a szülő és gyermek kapcsolatát, a gyermek családjogi helyzetét meghatározó rendelkezései lépést tartanak az európai tendenciákkal. A *gyermek szerepe, véleményének, álláspontjának súlya* évek óta elfogadottan növekszik az európai jogrendszerben, s ez részben visszavezethető az 1989. évi New York-i Gyermekjogi Egyezményre is. A Ptk. számos rendelkezése jelzi, hogy nem csak a tizennegyedik évét betöltött, korlátozottan cselekvőképes gyermek meghallgatása fontos, hanem a kisebb korú, de ítéloképes gyermekeké is. Az ítéloképesség nem köthető életkorhoz, az adott gyermeknél adott szituációban, az adott kérdéskör, konkrét kérdés tekintetében kell esetről-esetre mérlegeléssel megállapítani, hogy a gyermek érti-e a kérdést és fel tudja-e mérni annak, valamint válaszában jelentőségét.

Feltétlenül előremutatóak azok a rendelkezések, amelyek a *gyermek életében ténylegesen szerepet játszó, de nem szülői státuszú és nem is hozzátartozói helyzetben lévő személyeknek szánva jogilag is némiképp értékelhető szerepet*, de legalábbis biztosítanak valamiféle mozgásteret. Például szolgál erre az az alaphelyzet, ha azzal a férfival szemben, aki a gyermeket hosszabb időn keresztül a saját háztartásában sajátjaként nevelte, az apasági vélelmet megdöntik. Noha a szülői státusz megszűnik, a ténylegesen fennálló szülő-gyermek viszony alapja lehet annak, hogy a bíróság ezt a személyt a gyermekkel való kapcsolattartásra feljogosítsa. Hasonlóképpen, a volt mostoha-szülő, nevelőszülő, gyám is rendelkezhet továbbra is kapcsolattartási joggal. A tartási rendelkezések nem csak a szülő (új) házastársa mint mostoha-szülő és a gyermek között fennálló tartási helyzetet szabályozzák, hanem azzal is számolnak, hogy a gyermeket nem vér szerinti szülő, s nem a mostoha-szülő nevelte hosszabb ideig saját háztartásában ellenszolgáltatás nélkül (így például a szülő élettársa). Amennyiben erre sor került, a gyermeknek is tartási kötelezettsége keletkezhet ezzel a személlyel szemben. A *gyermekkel kapcsolatban ténylegesen fennálló, kvázi szülői kapcsolat értékelését* mutatja az a teljességgel új rendelkezés, amely szerint a szülői felügyeletet gyakorló szülő hozzájárulásával a gondozás-nevelés körében felmerülő egyes jogok és kötelezettségek gyakorlásában az a személy is részt vehet, akinek saját vagy a gyermek szülőjével közös háztartásában a gyermek ténylegesen, huzamos időn át nevelkedik. ■